

Koulukuljetukset kahdesta osoitteesta

Kuntaliiton näkemyksiä kuljetusvelvoitteen laajentamisesta oppilaan molempiin osoitteisiin vuoroasumistilanteissa

Lasten vuoroasumisen on todettu yleistyvän valtakunnallisesti ja osa vanhemmista kokee liikkumisen kahdesta osoitteesta kouluun tuottavan arjen haasteita. Silloin kun vanhemmat asuvat erillään, heiltä usein tulee toive, että viranomaiset tulisivat perheitä vastaan ja toimisivat joustavasti. Tyypillisesti kunnilta haetaan oppilaalle kuljetusta esi- ja perusopetukseen kahdesta eri osoitteesta.

Oppilaalla on oikeus koulumatkaetuun vain virallisesta asuinpaikasta. Matkaetuus myönnetään joko matkan pituuden perusteella, tai jos matka muodostuu oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Kunnan näkökulmasta tätä kokonaisuutta on pidetty selkeänä, sillä vain kuntien vastuulla on ylläpitää lähikouluverkkoa eli huolehtia perusopetuksen saavutettavuudesta. Näin kunta pystyy parhaiten ennakoimaan ja suunnittelemaan oppilaan maksuttomaan perusopetukseen kuuluvat koulumatkat.

Myös hallintotuomioistuimet ovat katsoneet, ettei lapsen maksuton koulukuljetus vain toisen vanhemman luota loukkaa lapsen perustuslaissa turvattua oikeutta maksuttomaan perusopetukseen, eikä myöskään hänen oikeuttaan tavata sitä vanhempaansa, jonka luona hän ei väestötietojärjestelmän mukaan asu. Jos nykyistä oikeustilaa ja kunnan siihen perustavaa käytäntöä halutaan muuttaa, on tämä tehtävä lainsäädännöllä viranomais- ja kustannusvaikutukset arvioiden, ei paikallisilla ratkaisuilla.

Vuoroasuvien lasten tilanteen parantamiseksi on esitetty kuntien kuljetusvelvoitteen laajentaminen oppilaan molempiin osoitteisiin. On kuitenkin erittäin tärkeää huomioida, että lasten vuoroasumistilanteet voivat ylittää kuntarajat. Vuoroasumistilanteiden kuljetuskustannusten kasvua on vaikea ennakoida, koska matkat joudutaan räätälöimään esiopetuksessa ja perusopetuksessa, ja perheiden tilanteet ovat moninaisia.

Vaikutukset koulukuljetusten järjestelyihin Rovaniemellä

Kuljetusetuus myönnetään oppilaan virallisen asuinpaikan ja koulun välisiin matkoihin koulukuljetusperiaatteiden mukaisesti. Liikennöitsijä järjestee ryhmäkuljetuksina järjestettäviä koulukyytejä niin, että lähekkäin asuvat oppilaat matkustavat mahdollisuuksien mukaan samalla ajoreitillä kouluun ja koulusta kotiin. Koulukuljetusten reititysten suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden kuljetustarpeet sekä koulujen lukujärjestykset ja niissä tapahtuvat muutokset. Lisäksi kuljetusten ajojärjestelyssä huomioidaan turvallisuuskohdat ja laissa säädetyt enimmäisajat kuljetusten kestolle. Tällä hetkellä kaupungin järjestämät kuljetukset toteutetaan alle laissa säädettyjen enimmäisaikojen niin, että koulumatkojen kesto odotuksineen on enintään 2,5 tuntia (0.-2. lk) tai 3 tuntia (3.-9. lk).

Oppilaiden kuljettaminen myös toisesta osoitteesta lisää muuttujien määrää ja voi venyttää kuljetusaikaa, heikentää kuljetusten laatua ja mahdollisuutta esimerkiksi vakiokuljettajiin. Kuljetusten hallinnointi tulisi tuolloin aiheuttamaan merkittävästi lisätyötä ja lisäksi henkilöstötarpeita. Aikataulujen ja oppilaan osoitteiden pitäisi olla kaikilla toimijoilla hyvissä ajoin tiedossa myös muutostilanteissa. Koulukuljetusta tarvitsevien kahdessa osoitteessa asuvien oppilaiden perheiden asumisjärjestelyt voivat olla hyvin erilaisia. Asumisjärjestelyt voivat vaihdella ja toinen vanhempi voi esimerkiksi asua Rovaniemen kuntarajojen ulkopuolella. Tätä kokonaisuutta ei pystyttäisi toteuttamaan nykyisillä ajoreiteillä, sillä kuljetustarpeiden muuttuessa reittejä, kalustoa ja kuljettajia tarvittaisiin aiempaa enemmän. Joissakin tilanteissa yksilötaksien lisääminen olisi ainoa vaihtoehto toteuttaa koulukuljetukset alle laissa säädettyjen enimmäisaikojen.

Kustannusvaikutukset

Kuljetuskustannusten lisääntymiseen vaikuttaa merkittävästi oppilaan kahden eri osoitteen sijainnit toisiinsa nähden, joten tarkkojen kustannusvaikutusten arviointi on erityisen hankalaa. Osoitteiden sijaitessa aivan eri suunnissa kustannukset nousisivat merkittävästi ja aiheuttaisivat haasteita räätälöidä kyytejä annettujen lakien ja asetusten puitteissa. Osoitteiden sijaintien ennakointi olisi myös haastavaa, mikä lisäisi epävarmuutta ja vaikeuttaisi ajojärjestelyä. Lisäksi yhdenvertaisuuden näkökulma saattaisi edellyttää, että oppilas olisi tuotava kouluun myös Rovaniemen ulkopuolella sijaitsevasta osoitteesta, mikä entisestään kasvattaisi mallin kustannusvaikutusta.

Esimerkkilaskelma Rovaniemen kuntarajojen sisäpuolella kahdesta eri osoitteesta tapahtuvasta koulukuljetuksesta ryhmäkuljetuksella:

Rovaniemellä oli ryhmäkuljetuksessa yhteensä noin 800 oppilasta lukuvuonna 2024–25. Kuljetusvelvoitteen laajentaminen vuoroasumistilanteissa oppilaan molempiin osoitteisiin koskisi arvion mukaan Rovaniemellä noin 160 oppilasta. Tällä sopimuskaudella ryhmäkuljetuksen keskimääräinen hinta oppilasta kohden on noin 16 euroa päivässä. (2,5 milj. €, 800 oppilasta, 190 vrk) Lisäkustannukset uudesta mallista olisivat pelkästään ryhmäkuljetusten osalta arviolta noin 500 000 euroa vuodessa. (16€ x 160 oppilasta x 190 vrk)

On kuitenkin otettava huomioon, että kaikkia koulukuljetuksia ei voitaisi järjestää ryhmäkuljetuksilla, vaan osalle oppilaista jouduttaisiin kilpailuttamaan erikseen yksilötaksilla toteutettava koulukuljetus. Yksilötakseja tarvittaisiin tilanteissa, joissa toinen vanhemmista asuisi huomattavasti kauempana oppilaan väestörekisteriin merkittyyn vakituiseen asuinpaikkaan nähden. Tämä olisi tietyissä tilanteissa ainut vaihtoehto täyttää lain asettamat vaatimukset kuljetusten enimmäiskeston liittyen.

Esimerkkilaskelma Rovaniemen kuntarajojen sisäpuolella kahdesta eri osoitteesta tapahtuvasta koulukuljetuksesta yksilötaksilla:

Oletetaan oppilaan lähikouluksi Meltauksen koulu, jonka oppilaaksiottoalueella toinen vanhemmista asuu. Toisen vanhemman asuessa lähellä Rovaniemen keskustaa koulukuljetukseen olisi käytettävä yksilötaksia, koska oppilasta ei voitaisi yhteensovittaa nykyisiin ryhmäkuljetusreitteihin eikä kuljetusta pystyttäisi järjestämään lainsallimissa rajoissa.

Henkilökohtaisen yksilökuljetuksen hinta on kuljetustarpeesta ja matkasta riippuen noin 60–290 euroa päivässä oppilasta kohden. Tämä tarkoittaisi pelkästään yhden oppilaan verottomaksi vuosikustannukseksi noin 11 400–55 000 euroa. Tämän tyyppisiä yksilökuljetustarpeita voisi olla varovaisten arvioiden mukaan kymmeniä Rovaniemen alueella. Yksilötaksien käytöstä aiheutuvat verottomat vuosikustannukset voisivat olla arvioiden mukaan jopa 350 000–850 000 euroa vuodessa. Näin ollen tämän mallin myötä ryhmä- ja yksilökuljetusten yhteiskustannus nousisi yli miljoonaan euroon vuodessa. Kuntarajat ylittävien kuljetustarpeiden myötä kustannukset nousisivat entisestään. Lisäksi näiden kuljetusten järjestäminen vaatisi lisäresursseja myös logistiikan tiimiin.

Vertailu Tornioon

Taustatietoa koulukuljetusvelvoitteen laajentamisesta oppilaan molempiin osoitteisiin kysyttiin myös Tornion kunnalta, jossa koulukuljetus on järjestetty tällä hetkellä esi- ja perusopetuksen oppilaille kahdesta eri osoitteesta. Tornion oppilaskuljetukset kahdesta eri osoitteesta kustantavat vuodessa verottomana noin 100 000 euroa. Oppilasmäärä näihin kuljetuksiin on noin 60 oppilasta. Mallista aiheutuvia kuljetuskustannuksia arvioitaessa on syytä tarkastella Rovaniemen kunnan pinta-alaa (7 582 km²) suhteessa Tornion pinta-alaan (1 349 km²). Kuljetuskustannuksiin merkittävästi vaikuttava ero on nähtävissä alla olevasta kuvasta. Näin ollen Tornion kunta soveltuu huonosti vertailuun Rovaniemen kanssa. Missään muualla Suomessa ei ole käytössä tätä mallia Rovaniemen kokoisessa verrokkikaupungissa.

